

Prvky *camp-estetiky* v recesistických projevech *ostalgie*

— Joanna Królak —

1.

Dámy a pánové, je to neobyčejně zvláštní! Dostí neobvyklý příběh Rudého vepře!

Na jaře roku 2006 proletěla Varšavou senzační zpráva. V opuštěné budově z dob socialistického realismu, nacházející se na rohu ulic Żelazna a Chłodna, znalcům polské gastronomické scény socialistického období známé díky populárnímu baru „Magda“, došlo k překvapivému odhalení. Během rekonstrukce byly pod silnou vrstvou omítky nalezeny fragmenty poničené fresky s podobiznami Marxe, Engelse a Lenina, ve sklepech pak několik zazděných místností a částečně zasypaná chodba táhnoucí se směrem k Paláci kultury. Mezi hromadami sutí a starých příborů se našla dřevěná bedna po okraj plná starých uniforem, medailí a vyznamenání ze zemí bývalého RVHP. Také v ní byly již značně zteřelé jídelní lístky, sešit zaplněný seznamem různých luxusních potravinářských výrobků a lihovin a konečně zažloutlá skica zpodobňující všechny velké státníky zemí Varšavské smlouvy zasedající jako mocnáři kolem jednoho stolu. Experti prohlásili, že bylo zřejmě nalezeno

legendami opředené místo, ve starých záznamech označované jako Železná hospoda, později přejmenované na Hospodu u rudého vepře.¹

Citovaný úryvek, pocházející z internetové stránky varšavské Hospody u rudého vepře (Oberża pod Czerwonym Wieprzem), je zajímavý použitím dvou výrazových prostředků: příběh o historii restaurace začíná v duchu populární dobrodružné literatury (vypráví se podivný, nezvyklý, neslýchaný příběh) a pokračuje v duchu mystifikace (během rekonstrukce dojde k náhodnému „objevu“ tajemné fresky, zapomenutých místností, chodby a dřevěné bedny s obsahem, jenž odborníkům umožní objasnit legendu vztahující se k tomuto místu).

Mohlo by se zdát, že první literární postup oslabuje zamýšlené vyznění druhého z nich: cílem mystifikace je přece „vedení v omyl, klamání něčím zdánlivě pravdivým“ (Szymczak 1979: 187). Ve skutečnosti naopak oznámení, že se bude vyprávět „dosti neobvyklý“ příběh, odhaluje skutečnou povahu této mystifikace, někdy nazývané mystifikací „laskavou“ (Świerczyńska 1989: 152), v níž se lež a vědomé uvedení v omyl považuje za žert a nemá ideologické důvody. Jako lež „žertovná“² je mystifikace zdrojem potěšení a uspokojení lhářů a vyvolává i pozitivní emoce příjemců, účastníků této zábavy, kteří jsou si vědomi pravidel hry, jež v tomto případě prozrazuje již úvodní věta („Dámy a pánové [...]“).

Jaké však jsou motivy mystifikace příběhu Hospody u rudého vepře, módního podniku, který se již několik let těší oblibě nejen u pamětníků socialistické éry? Dozajista nejsou literárně patriotické, jak tomu bylo v případě mystifikací v 19. století, včetně českých *Rukopisů královědvorského a zelenohorského*. Podobně jako *Rukopisům* však i tomuto příběhu starobylý a tajemný původ dodal na půvabu a estetických hodnotách. Jaký záměr se tedy skrývá za mystifikační hrou s hosty Hospody u rudého vepře? Jedná se o pouhou zábavu, „laskavý úsměv“ nad tím, co se ještě nedávno jevilo jako hrozné (uniformy, porady vůdců Varšavské smlouvy) a ubíjející (stravování v dobách komunismu)? Zdalipak osobitá ludická societa, jež se soustřeďovala kolem takovýchto míst a ráda se podílela na přípravě oslav Prvního máje (Hyláková 2007), výročí Říjnové revoluce (Šprinc 2007)³ nebo organizování soci-

1 <http://www.czerwonowywieprz.pl> [přístup 31. 10. 2010]

2 Za zmínku stojí, že ačkoli Tomáš Akvinský považoval každý druh lži za morálně nepřipustný, poukazoval na to, že vina ve lži je různá v závislosti na tom, zda máme co do činění se lží hravou, nutnou, nebo škodolibou.

3 „[...] Uprostřed sálu leží rakev s Leninem a nad ní se svíjí spoře oděná dívka. Hospoda Pod strání vře. ‚To není možný, to je jenom socha,‘ je slyšet z davu závistivců. Vše se vyjasnu-

alistické rekreace pro pracující (Mášová 2008), nostalgicky vzpomíná na své mládí, jež minulo v dobách totality, anebo raději „bezpečným“ způsobem opakuje určitou problematickou kolektivní zkušenost, s níž se pokouší vyrovnat? Či snad tváří v tvář pokračující transformaci řeší problém vlastní identity, jež se utvářela v části světa ležící za železnou oponou? Takové a podobné otázky se objevují v německých, českých a polských úvahách na téma fascinace komunistickou érou, která od počátku století přetrvává, ba dokonce narůstá.

Nejčastěji se v tomto kontextu hovoří o *ostalgi*, což je německý neologismus označující stesk po Východu.⁴ *Ostalgie* bývá definována jako „jistá nostalgie po starých dobrých časech“ (Kunštát – Mrklas 2009: 5), tj. po dobách NDR, PLR a socialistického Československa, bizarní virtuální návraty do časů socialismu, jako „pozitivně zabarvený vztah k některému jevu z oblasti konzumu nebo přímo konzumnímu zboží v éře komunismu“ (Franc 2008: 194), „pozitivně zabarvený vztah k některému jevu z oblasti životního stylu spojovaného s érou zařazení do tzv. sovětského bloku“ (idem 2009: 7) nebo prostě jako „stesk po komunistickém kýči“.

Debata na toto téma začala v Německu, brzy však byl analogický fenomén zpozorován také v ostatních zemích bývalého východního bloku. Zájem vzbudil jeho odlišný charakter, jenž byl patrný jak v rovině příčin, tak v rovině projevů. Příčiny zjevně souvisejí s ekonomickými podmínkami velké změny režimu, k níž došlo krátce po pádu berlínské zdi.

V Polsku a České republice se však mnohem více pozornosti soustřeďuje na ony projevy (záliba v připomínkách socialismu, jako je kofola nebo trabant) než na příčiny, včetně jejich složité podmíněnosti, vyvolávající další otázky po mechanismech, které utvářejí kolektivní paměť, v jejich nekomplikovanějším kontextu – konfrontaci s vlastní minulostí a odpovědností. Soustředíme-li se však na analýzu fenoménu obliby rekvizit a symbolů z doby socialistického Československa či Polska, umožní nám to přenést těžiště debaty na problém pop-komunismu neboli analýzy komunistické zkušenosti v kontextu

je, až když striptérka zalézá pod rudý prapor, kterým je Lenin zakrytý. Oslava 90. výročí VŘSR, kde nechybí ani pravé pirohy a boršč, právě vrcholí! [...] Již čtvrtou Miss pionýrka se nakonec stala 41letá Iveta Sluková. Za vítězství dostala šerpu, láhev šampaňského a sólu s Leninem. Je to nádhera. Tanec byl nezapomenutelný. Nevím, čím jsem si to zasloužila. Vypadám pod obraz,“ řekla vítězka. Na oslavy chodí pravidelně. Návrat komunismu ale nechce. „Ani náhodou“ (Šprinc 2007).

4 Děkuji Mgr. Piotru S. Ślusarczykovi za upozornění na souvislost *camp-estetiky* a fenoménu *ostalgie* a za podnět ke zkoumání tohoto jevu v polském a českém prostředí.

popkultury.⁵ Pozornost polských badatelů se zpočátku soustředila především na fascinaci socialistickým realismem, přítomnou v textech popkultury po roce 1989. Zkoumali využití sočrealistického kódu v reklamních sděleních, jako materiálu při utváření vlastního uměleckého projevu pomocí prvků sočrealistické ikonografie a také jako muzea kuriozit, jarmarku či panoptika. Zejména v posledním uvedeném případě zdůrazňovali naprostou destrukci sočrealistického kódu a rekontextualizaci jeho prvků, stávajících se součástí kódu zábavy a hry mladé městské inteligence (Lisowska-Magdziarz 2006: 440). Poukazyvali na skutečnost, že „sočrealismus dnes vzbuzuje silné emoce nejen u pamětníků skutečného socialistického realismu, ale také, a to možná především, u mládeže“ (ibid.: 427), přičemž konstatovali, že „hranice mezi fascinací socialistickým realismem a zájmem o život v socialistickém Polsku není vždy jasná [...], že řada mladších konzumentů kultury ztotožňuje sočrealismus s celou Polskou lidovou republikou [...]“ (ibid.: 428), zdůrazňovali „naprostou deaxiologizaci pojmu sočrealismus v jeho současných korelacích“ (ibid.: 440). Badatele však i nadále nutila k zamyšlení skutečnost, že se socialistickému realismu dostává pozitivního hodnocení paralelně s eticky neutrální percepcí. Analýzy socialistického realismu jako jednoho z mnoha kódů přítomných v dnešní popkultuře vedly k zájmu o sočrealistickou nostalgii.⁶

2.

Recesi zavzpomínali na komunistické prvomájové průvody

Ten, kdo projížděl prvního května Strahovem, se jistě podivil. Mohl si totiž připadat, že se vrátil do starých časů. Lidé z této obce se totiž rozhodli po prvním úspěšném prvomájovém průvodu před rokem, že budou v této recesi pokračovat. Na letošní rok připravili další. U Obecního úřadu se proto první květnový den ráno sešli místní lidé [...] Obcí se nesly pozdravy „dobrý den soudruhu nebo soudružko“. Tzv. alegorické vozy byly opatřeny transparenty s různými optimistickými hesly k budování socialismu a vítá-

5 Srov. konference organizované Institutem polské kultury Varšavské univerzity, např. *Pop-komunizm: doświadczenie komunizmu a kultura popularna (20.–22. czerwca 2008, Siemiany k/Hawy)*.

6 Srov. např. Katarzyna Górska: „Nostalgia za PRL-em i ostalgia – przyczyny, analiza zjawiska i konsekwencje“ – text z konference *Pop-komunizm: doświadczenie komunizmu a kultura popularna, 20.–22. 6. 2008 w Siemianach k/Hawy* [Pop-komunismus, komunistická zkušenost a popkultura]; dostupné na <http://historiaimedia.org/popkomunizm/katarzyna-gorska> [přístup 31. 10. 2010].

ní přátel ze Sovětského svazu. Nejen stroje, ale také povozy tažené koňmi byly obsazeny lidmi v různých uniformách a původních oděvech, které se v čase komunismu nosily. Některé z dětí měly pionýrské uniformy a nechyběla ani mávátka. Zahájení průvodu se za zvuku proletářských písní, které zněly z obecního rozhlasu, ujal místní starosta. Poté vzletli k nebi holubi a prvomájový průvod se vydal napříč obcí. V čase jeho jízdy zněly výkřiky „Ať žije první máj!“ a mnoho dalších budovatelských hesel. Kromě alegorických vozů bylo v průvodu také maskované vozidlo opatřené raketami. „Škodovka“, která se změnila na bojové vozidlo, vezla velmi početnou posádku ve vojenských uniformách. Průvod došel na místo určené, do sportovního kulturního areálu. Vívaly jej podobizny Klementa Gottwalda, Vladimíra Iljiče Lenina nebo Josefa Visarionoviče Stalina. Vozy se zde seřadily a začal prvomájový mítink. Pořadatelé a přihlížející se při průvodu velmi dobře bavili. Ti starší si také zavzpomínali. Navíc mohl každý přítomný, jak tomu bylo dříve při oslavách svátku práce, ochutnat například pivo za 2,50 a rum za 4 koruny. Nefalšovaný prvomájový průvod z dob ČSSR by se tedy mohl uskutečnit v příštím roce znovu. Nešlo však o lítostné vzpomínání na staré „dobré“ časy, ale pouze o recesi.

(Hyláková 2007)

V citovaném popisu vyvstává před očima čtenáře poklidný obraz každoroční společné zábavy celé vesnice. Podívaná, již se dobrovolně účastní jak starší, tak nejmladší obyvatelé obce, není ničím jiným než inscenací prvomájového průvodu. Snaha o autentičnost historických detailů přiměla účastníky této kratochvíle, aby oblékli děti do pionýrských krojů a vzali do rukou mávátka, okopírovali typickou scénografii průvodu s alegorickými vozy, demonstrací vojenské síly, aby použili rekvizity (již zmíněná mávátka a portréty vůdců) a také obvyklý scénář, v němž nechybí vypuštění holubic míru, skandování hesel, zpěv budovatelských písní a organizovaný pochod po předem určené trase. V líčení akce se hovoří o skvělé zábavě jak organizátorů, tak pozorovatelů celé podívané, při které ožívají vzpomínky starších účastníků. Autoři této krátké reportáže zdůrazňují autentičnost inscenace průvodu („Nefalšovaný prvomájový průvod z dob ČSSR“), ovšem konstatují, že jeho cílem v žádném případě nebylo „lítostné vzpomínání na staré, dobré časy“, nýbrž se jednalo výhradně „o recesi“.

Domnívám se, že je třeba zhodnotit, jakou povahu měla účast zástupců starší generace a jakou účast generace mladší – těch, kteří si vzpomínají na léta socialismu, a těch narozených později. Společná účast na této zábavě má kromě rozměru ludického nepochybně také

rozměr integrace obou generací, avšak z perspektivy našeho zkoumání hraje mnohem zásadnější roli rozdíl funkce, jakou v případě každé z těchto skupin plní aktivní účast na inscenování prvomájového průvodu. Starší generace podléhá touze zopakovat si chování z komunistické éry, tentokrát v hravém duchu, a (nevědomky) přijímá úlohu v osobitěm psychodramatu. Lze se domnívat, že tento typ tvůrčí, paradiadelní aktivity je pro danou skupinu atraktivní, neboť jí umožňuje znovu si udělat pořádek ve svém vnitřním světě, očistit se od problematických emocí a vzpomínek. Svůj význam má rovněž získání kontroly nad určitou zkušeností (zde prvomájového průvodu, vyjadřujícího loajalitu a naprosté podřízení se totalitnímu systému), jež je v takovémto jejím zopakování přítomno, ale také únik od dřívějších stavů napětí a utrpení s ní spojených. Účast na představení by pro tuto generaci měla především terapeutickou hodnotu, „navyklá“ forma zábavy by umožňovala vyrovnat se se zkušeností socialismu, jež se nedá z paměti vymazat. Takto praktikovaná *ostalgie* oproštuje od nutnosti konfrontace s vlastní minulostí a vzpomínkami na ni v duchu přijetí odpovědnosti za svůj život. Místo ní nabízí kvazikonfrontaci s dobami minulými zbavenou komplikovaných hodnotících a etických otázek. Spoluorganizátoři a účastníci různých recesistických projevů *ostalgie* však bývají stejně často mladí lidé, které nelze podezřívát ze stesku za socialistickými časy, jež si nepamatují.

3.

[...] takhle po ránu – s cigaretkou u Stalina – nad městem – je nám docela dobře.

(Dousková 2006: 33)

[...] sem si pořídil z kraje sedmdesátých let invazi. Tenkrát se týhle originál americký vojenský bundě říkalo prostě invaze, teprve mnohem pozdějc parker. Kdo měl to štěstí, že ji vlastnil, byl automaticky v první lize. Tenisky, štrausky, nějaký to triko a invaze. To bylo všechno. Víc ste ke štěstí nepotřebovali. A samozřejmě že háro. To dá rozum.

(Šabach 2006: 115–116)

Popularita, které se také mezi mladými těší recesistické prvomájové průvody nebo oslavy výročí Říjnové revoluce, staré televizní programy, pohádky, restaurace, jejichž interiér napodobuje socialistické lo-

kály, výrobky spojované s danou epochou, nabídky turistických kanceláří lákajících na tzv. výlety do socialismu nebo odpočinek ve starém stylu a konečně současné filmy a knížky hlásící se k projevům *ostalgie*, to vše je zřejmě výrazem určitého estetického cítění. Vyznačuje se neangažovaností, apolitičností a nenormativností. Zdrojem radosti prožívané a projevované na těchto „představeních“, případně radosti z kontaktu s rekvizitami ve stylu socialistické éry, je vnímání těchto předmětů a událostí jako fenoménů majících výhradně estetickou hodnotu. Socialistický svět tedy mladí lidé vnímají především jako estetický jev. Klíčovou roli při tom hrají kategorie *teatralizace*, umělosti a stylizace tomuto estetismu, estetismu „vyjadřujícímu vítězství stylu nad obsahem, estetiky nad morálkou, ironie nad autoritou“ (Sontag 1979: 319), vlastní. Susan Sontagová se v popisu tohoto druhu cítění pokouší pojmut fenomén *campu*, úkaz natolik závislý na subjektivním vnímání, že je vlastně nedefinovatelný. Zdá se, že v uvedeném případě nabývá subjektivní vnímání charakter apolitické strategie s estetickým rozměrem, jež vykračuje za hranice hodnotící opozice dobrý–špatný a důsledně pomíjí napětí mezi estetikou a morálkou. Morální a etické problémy zůstávají zcela stranou a *camp-estetické* cítění plně „staví do protikladu výsměch zbavený agresivity a kulturní zákonodárství“ (Mizerska 2008: 111). *Camp* detronizuje autoritu, a tak se může vysmívat tomu, co vůbec nemělo být k smíchu, například deklarovanému přátelství na věčné časy se Sovětským svazem („[...] musíme ještě probrat Povolží, Podněstří [...] a Pozvrací a Poprdí [...] ozvalo se zezadu“ – Dousková 2006: 72), či dokonce pocitu národní hrdosti: „Tehdy vůbec člověk tak nějak víc cítil, že je v Polsku. Poněvadž tu bylo polský zboží, v rádiu pouštěli polskou muziku, jezdilo se taky jenom po Polsku, dostat pas nebylo jen tak. A člověk se cítil být Polákem“ (Witkowski 2007: 88). Poslední uvedený citát pochází z „prvního polského gay-románu“ *Chlípnice?* Michała Witkowského, který Wojciech Kuczok označil za „teploušskou komunonostalgii [...]“.⁸ Próza Witkowského, jež získala cenu Nike, využívá éru Polské lidové republiky jako živnou půdu pro *campové* překreslení a volba doby je mimo jiné „předurčena tím, že tyto časy dávno minuly a už nemají moc dohlížet a trestat“ (Warkocki 2008: 133). Autor sám, když v jednom z interview odpověděl na otázku, proč tak často používá *estetiku campu*, prohlásil, že ho

7 Všechny citace v příspěvku, kromě citace z Witkowského prózy *Chlípnice*, přeložila Jana Rauerová.

8 http://free.art.pl/michal.witkowski/dorobek/lubiewo_25.php [přístup 31. 10. 2010]

více zajímá *camp* rodící se z nudy chudoby než vzešlý z nudy bohatství, jako je tomu v případě campu západního (Witkowski 2008). V románu *Chlípnice* je tedy socialistické Polsko prezentované – dle názoru kritiků – „z naprosto překvapivé perspektivy, jako blažená země, systém, kde bylo možné se bezpečně ukrýt v nějaké skulině (nechat se zaměstnat jako kadeřník, šatnář) a veškerou životní energii soustředit na poměrně bezpečné uspokojování potřeb, hlavně erotických, ostatně přistříhnutých na míru onoho systému, protože ambice a sny průměrného hrdiny ‚Chlípnice‘ (kromě těch erotických) rozhodně nepřerůstají ambice a sny například takové socialistické textilačky. Hle, poklidná práce poskytující dostatek času na snění o lepším světě a podniková rekreace s ROH jednou ročně“.⁹

Současnou českou prózu, která k reflexi nedávné totalitní minulosti přistupuje různým způsobem, lze těžko označit za literaturu vědomě využívající *camp-estetiku*, ale zdá se, že i v jejím případě ovlivnila volbu epochy ztráta moci dohlížet a trestat a také nemožnost konfrontovat obraz doby s realitou. „Ke kvantitativnímu nárůstu děl s tematikou života v komunistickém režimu došlo zejména po roce 2000 [...]. Časový odstup od totalitní minulosti, překlenutí a uzavření ‚dravých‘ revolucních let a generační obměna tvůrců vyvolaly a podpořily retrovlnu, jež se projevila i v jiných uměleckých odvětvích“ (Fialová 2009: 44). „[...] Je otázkou, nakolik na ně můžeme vztáhnout pojem *ostalgie*, který ve svém základním významu vyjadřuje stesk po idealizovaných starých dobrých časech. Zatímco cílem děl vezoucích se na vlně *ostalgie* je příjemná vzpomínka a vzájemná pospolitost [...], cílem prózy aspirující na vyšší umělecké cíle je šokovat, burcovat, jítřit staré rány tak, aby nutily k nepříjemným úvahám o naší individuální i národní historii a zkušenosti“ (ibid.: 49).

Z tohoto pohledu nalezneme rysy *ostalgie* zejména v takových dílech, jako je *Občanský průkaz* (2006) Petra Šabacha nebo *Hrdý Budžes* (1998) a *Oněgim byl Rusák* (2006) Ireny Douskové. Zachycují socialistickou éru plnou elementů recese, která zjevně plní podobnou terapeutickou funkci jako v případě účasti zástupců starší generace na již zmíněných představeních typu oslav výročí Říjnové revoluce, atd. Jedná se o vzpomínání umožňující spíše „uzavření míru s minulostí“ (Brussig 2002) než zúctování s ní. Prózy Šabacha a Douskové, podobně jako literární tvorba německé *ostalgické* vlny, nevypovídají mnoho o životě v socialistické zemi, zato však „říkají mnoho o tom, jak probíhá

9 Viz pozn. 8.

vzpomínání“ (Brussig 2002) na život v dobách socialismu. Dle názoru Aleny Fialové tedy vlna skutečné *ostalgie* v české literatuře přijde teprve s tvorbou autorů mladší generace, která „bude znát totalitu hlavně z doslechu a v podobě idylických vzpomínek na Vitacit a žvýkačky Pedro“ (Fialová 2009: 50).

Domnívám se, že by se tato generace spisovatelů mohla vyznačovat *campovým* *čítáním* a schopností *campového* *vnímání*, jímž se bude zásadně odlišovat od generace starší, takže bude s to pohrávat si s literárními obrazy světa totality spíše v kategoriích estetiky než etiky.

Prameny

DOUSKOVÁ, Irena

2002 *Hrdý Budžes* (Brno: Petrov) [1998]

2006 *Oněgin byl Rusák* (Brno: Druhé město)

ŠABACH, Petr

2006 *Občanský průkaz* (Praha/Litomyšl: Paseka)

WITKOWSKI, Michał

2007 *Chlípnice*, přel. Jan Jeništa (Praha: Agite/Fra) [2004]

Literatura

BRUSSIG, Thomas

2002 „Odczuwamy nostalgię, bo jesteśmy ludźmi“, přel. Alicja Rosenau, *Wyborcza.pl*, <http://wyborcza.pl/1,75475,946171.html> [přístup 31. 10. 2010]

CRAZYGUIDES.COM

<http://www.crazyguides.com> [přístup 31. 10. 2010]

DOVOLENÁ ČECHŮ

2009 „Dovolená Čechů: Začíná vládnout socialistická nostalgie“, <http://tn.nova.cz/zpravy/domaci/dovolena-cechu-zacina-vladnout-socialisticka-nostalgie.html> [přístup 31. 10. 2010]

FIALOVÁ, Alena

2009 „Reflexe totalitní minulosti v současné české próze“, in Daniel Kunštát, Ladislav Mrklas (eds.): *Historická reflexe minulosti aneb ostalgie v Německu a Česku* (Praha: CEVRO Institut, o. p. s.), s. 43–50

FRANC, Martin

2008 „Ostalgie v Čechách“, in Adéla Gjuričová, Michal Kopeček (eds.): *Kapitoly z dějin české demokracie po roce 1989* (Praha/Litomyšl: Paseka), s. 193–216.

2009 „Ostalgie v České republice a v SRN“, in Daniel Kunštát, Ladislav Mrklas (eds.): *Historická reflexe minulosti aneb ostalgie v Německu a Česku* (Praha: CEVRO Institut, o. p. s.), s. 7–14

HYLÁKOVÁ, Jiřina

2007 „Recesí zavzpomínali na komunistické prvomájové průvody“, *Oik.cz*, <http://www.oik.cz/view.php?navezclanku=recesi-zavzpominali-na-komunisticke-prvo-majove-pruvody&cisloclanku=2007050019> [přístup 31. 10. 2010]

KUNŠTÁT, Daniel – MRKLAS, Ladislav

2009 „Editorial“, in iidem (eds.): *Historická reflexe minulosti aneb ostalgie v Německu a Česku* (Praha: CEVRO Institut, o. p. s.), s. 5–6

LISOWSKA-MAGDZIARZ, Małgorzata

2006 „Socrealizm bez wartościowania. Fascynacja socrealizmem w tekstach kultury popularnej w Polsce po 1989 roku“, in Krzysztof Stępnik, Magdalena Piechota (eds.): *Socrealizm. Fabuły – komunikaty – ikony* (Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej), s. 427–441

MÁŠOVÁ, Hana

2008 „Výlety do socialismu“, *iHNed.cz*, http://m.ihned.cz/c4-10005590-25998640-700000_ekodetail-vylety-do-socialismu [přístup 31. 10. 2010]

MIZERSKA, Anna

2008 „Kamp i ortodoksja“, in Piotr Oczko (ed.): *CAMPania – zjawisko campu we współczesnej kulturze* (Warszawa: Wydawnictwo Krytyki Politycznej), s. 111–119

SONTAG, Susan

1979 „Notatki o kampie“, přel. Wanda Wertenstein, *Literatura na świecie* 101, č. 9, s. 306–323

SPYCHALSKI, Mirosław

2005 „Tych lat nie odda nikt... Cioty z PRL-u i geje z III RP“, *Fakt*, č. 10, http://www.free.art.pl/michal.witkowski/dorobek/lubiewo_09.php [přístup 31. 10. 2010]

ŚWIERCZYŃSKA, Dobrosława

1989 „Mistyfikacja literacka“, *Pamiętnik Literacki* 2, s. 152

SZYMCZAK, Mieczysław (ed.)

1979 *Słownik języka polskiego 2* (Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe)

ŠPRINC, Radek

2007 „Lenin znovu ožil! Z rakve mu pomohla striptérka“, *Hradecky.denik.cz*, http://hradecky.denik.cz/zpravy_region/vrsr20071104.html [přístup 31. 10. 2010]

WARKOCKI, Błażej

2008 „Kwestia smaku“, in Piotr Oczko (ed.): *CAMPania – zjawisko campu we współczesnej kulturze* (Warszawa: Wydawnictwo Krytyki Politycznej), s. 120–133

WITKOWSKI, Michał

2008 „Rozmowa z Michałem Witkowskim“ [rozhovor vedľa Katarzyna Janowska], *Polityka.pl*, č. 6 (4. 2.), <http://www.polityka.pl/kultura/rozmowy/244394,1,rozmowa-z-michalem-witkowskim.read> [přístup 31. 10. 2010]

Camp aesthetic elements in Ostalgie pranks

This paper aims to explore the phenomenon known as *Ostalgie* (German Ost – East and nostalgia), which frequently appears in the former Eastern Bloc countries, compared to its manifestations in the Czech Republic and Poland from the perspective of *Camp aesthetics*.

This perspective is characterized by a specific type of practical joke in many events such as celebrations of the Great October Socialist Revolution, offers of trips to socialism, or May Day parades. The elements of *Camp aesthetics* that are common within them, i.e. that which can only be detected by an individual with *camp-feeling* and *camp-perception* of things and events, subsequently reveal the consistent aesthetic context of a non-political, uncommitted, non-normative experience of the world and ultimately, access to the period of socialism itself.

Keywords

totalitarian past, Ostalgie, Camp aesthetics, collective memory, contemporary Czech and Polish literature